

Huidig voorkomen van de casarca, en wat weten we over de herkomst?

Sovon Vogelonderzoek Nederland

De casarca is een grote, oranjebruine, gansachtige eend die net als de nijlgans verwant is aan de bergeend. Sinds het eerste broedgeval in 1969 in Nederland heeft de broedpopulatie zich niet noemenswaardig uitgebreid. Buiten het broedseizoen worden casarca's vanaf de jaren negentig van de twintigste eeuw in toenemende mate in ons land gezien, met de hoogste aantallen aan het einde van de zomer. Waar komen deze vogels vandaan, en wat doen ze bij ons?

Oorsprong

De roestgans, zoals de casarca ook wel wordt genoemd, broedt van origine in een gebied dat zich uitstrekt van Zuidoost-Europa tot in China, alsmede in het noordwesten van Afrika. Ze broeden hier in open landschappen, rond steppenmeren, in moerassen en rivierdalen maar ook in kloven en in hooggebergten. De voor Nederland dichtstbijzijnde broedgebieden liggen in Roemenië, Bulgarije, Oekraïne, Rusland en vooral Turkije. De soort broedt, waarschijnlijk als gevolg van introductie of ontsnapping uit gevangenschap, verspreid in Engeland, België, Nederland, Duitsland en Zwitserland. Gezien de kleine omvang van de Nederlandse broedpopulatie is dit geen verklaring voor de toenemende aantallen vogels die zich in de zomer en nazomer in ons land bevinden.

Casarca (l) naast nijlgans (r). (Foto: Piet Munsterman, Saxifraga)

Verspreiding en aantallen broedvogels

Sinds het eerste broedgeval eind jaren zestig is van een groeiende broedpopulatie in ons land geen sprake (figuur 1). In 2014 ging het om slechts enkele paren. Twee Limburgse paren waren succesvol (bij Siebengewald en Grubbenvorst). In de andere gevallen ging het om paren in geschikt broedbiotoop zonder hoge broedzekerheid. Uit de data voor de Vogelatlas kwam een waarschijnlijk broedgeval naar boven in de buurt van Ommen.

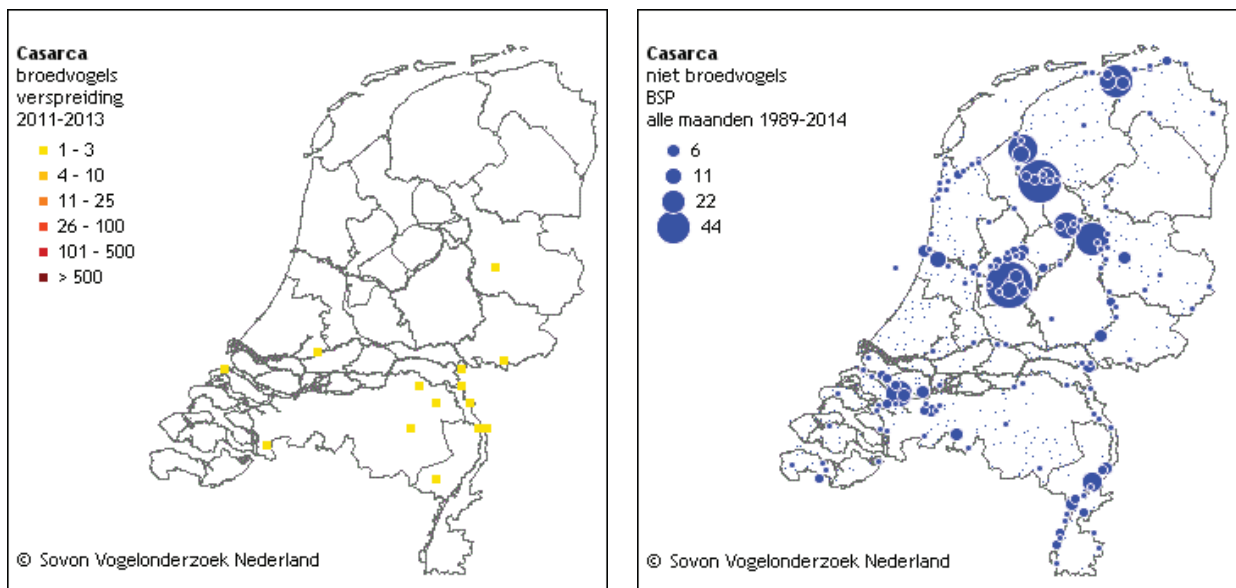
(www.vogelatlas.nl)

Verspreiding en aantallen niet broedvogels

Buiten de broedtijd is de casarca veel talrijker (figuur 1). In de zomer duiken grote groepen casarca's op in Nederland om de vleugelrui door te maken, en de aantallen nemen nog steeds toe. In deze periode verliezen de casarca's enkele weken hun vliegvermogen, net als andere eenden, ganzen en zwanen. Ze vliegen daaraan voorafgaand grote afstanden om veilige ruiplaatsen te vinden. Het belangrijkste gebied is de Natte Hond in het Eemmeer bij Blaricum (Noord-Holland), waar in 2015 circa 750 exemplaren verbleven. Ook op andere locaties zoals De Kreupel, de Ventjagersplaten en het Lauwersmeer werden in 2015 in deze periode ruiers vastgesteld, wat op een landelijk totaal van circa 1200 vogels kwam. De ruiplaatsen worden gekenmerkt door ondiep water, rust en voedselrijkdom in de vorm van waterplanten. Nergens in West-Europa worden zoveel casarca's bij elkaar gezien als op het Eemmeer.

Ringonderzoek

De grote aantallen ruiende casarca's vormden al jarenlang voer voor speculaties. Waar komen ze vandaan, zijn het allemaal nakomelingen van verwilderde populaties elders in Europa of komen misschien ook dieren uit de broedgebieden in Zuidoost-Europa naar onze delta? Dat casarca's sterke vliegers zijn werd al eerder aangetoond door een in Polen gevonden casarca met een ring uit Kirgizië. Met het werk van de in 2013 opgerichte Werkgroep Casarca Nederland zijn intussen veel van deze vragen beantwoord. Om inzicht te krijgen in de herkomst van de bij ons verblijvende casarca's hebben zij in de jaren 2013 tot en met 2015 de nodige casarca's van gele halsringen voorzien. Het ging hierbij vooral om ruiende vogels op het

Figuur 1. Verspreiding van de casarca als broedvogel (links) en niet broedvogel (rechts) in Nederland (bron: Sovon/NEM).

Eemmeer, maar ook om 12 grote jongen uit broedsels in Noord-Limburg. Totaal zijn er 219 casarca's voorzien van een halsring.

De eerste resultaten laten zien dat deze vogels soms flinke omzwervingen maken. De vogels zijn in ieder geval voor het grootste deel afkomstig uit (broed)populaties uit Duitsland en Zwitserland. Tot op heden zijn er geen aflezingen uit de oorspronkelijke broedgebieden. De ringaflezingen en de aantallen ruiers in Nederland wijzen er op dat het aantal casarca's in Duitsland en Zwitserland waarschijnlijk groter is dan tot nu toe werd aangenomen. De jonge Limburgse vogels maakten omzwervingen door Nederland, Duitsland tot in Zwitserland.

Status casarca in West-Europa

Er is veel bewijs dat de populaties in Duitsland, Zwitserland, Nederland en andere West-Europese landen voornamelijk

ontstaan zijn, en nog steeds gevoed worden met, vogels die zijn ontsnapt of losgelaten uit watervogelcollecties. Uitwisseling met populaties in Zuidoost-Europa is echter niet uitgesloten. Ook voor de ruiers in Nederland geldt dat een wezenlijk aantal (nog) niet terug is gezien, en deze hebben dus een nog onbekende herkomst. Voortzetting van het ringonderzoek kan hier wellicht meer duidelijkheid over geven. Momenteel is de casarca binnen Nederland beschermd onder de Flora- en faunawet.

Oproep

Let op casarca's met halsringen met inscriptie en geef aflezingen door op www.geese.org. De waarnemers van gekleurde vogels worden op de hoogte gehouden van de resultaten.

Casarca. (Foto: Luc Hoogenstein, Saxifraga)